

Nr 1(62) 2016

ISSN 1429-2939

# BEZPIECZNY BANK

**BFG**

BANKOWY FUNDUSZ GWARANCYJNY

**BEZPIECZNY BANK** jest czasopismem wydawanym przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny od 1997 roku, poświęconym zagadnieniom stabilności systemu finansowego, ze szczególnym uwzględnieniem systemu bankowego.

**KOMITET REDAKCYJNY:**

Jan Szambelańczyk – redaktor naczelny  
Małgorzata Iwanicz-Drozdowska  
Ryszard Kokoszczyński  
Monika Marcinkowska  
Jan Krzysztof Solarz  
Ewa Kulińska-Sadłocha  
Ewa Miklaszewska  
Małgorzata Polak – sekretarz redakcji  
Ewa Teleżyńska – sekretarz redakcji

**RADA PROGRAMOWO-NAUKOWA:**

Piotr Nowak – Przewodniczący  
Paola Bongini  
Santiago Carbo-Valverde  
Dariusz Filar  
Andrzej Gospodarowicz  
Leszek Pawłowicz  
Krzysztof Pietraszkiewicz  
Jerzy Pruski

Artykuły publikowane w **BEZPIECZNYM BANKU** są recenzowane.

Za publikację naukową w **BEZPIECZNYM BANKU** Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego przyznał trzynaście punktów.

Wydanie papierowe czasopisma Bezpieczny Bank jest wersją pierwotną.

**REDAKCJA:**

Krystyna Kawerska

**WYDAWCA:**

**Bankowy Fundusz Gwarancyjny**  
ul. Ks. Ignacego Jana Skorupki 4  
00-546 Warszawa

**SEKRETARIAT REDAKCJI:**

Ewa Teleżyńska, Małgorzata Polak  
Telefon: 22 583 08 78, 22 583 05 74  
e-mail: ewa.telezynska@bfg.pl; malgorzata.polak@bfg.pl

Informacje dotyczące wymogów formalnych i edytorskich dla autorów publikacji znajdują się na stronie: [www.bfg.pl](http://www.bfg.pl)

**[www.bfg.pl](http://www.bfg.pl)**



Opracowanie komputerowe, druk i oprawa:  
Dom Wydawniczy ELIPSA  
ul. Inflancka 15/198, 00-189 Warszawa  
tel./fax 22 635 03 01, 22 635 17 85  
e-mail: [elipsa@elipsa.pl](mailto:elipsa@elipsa.pl), [www.elipsa.pl](http://www.elipsa.pl)

*Łukasz Szewczyk\**

## **WYBRANE PROBLEMY DOTYCZĄCE SKUTECZNOŚCI SYSTEMÓW GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW**

### **WSTĘP**

Sieci bezpieczeństwa finansowego po raz kolejny znalazły się w centrum zainteresowania ekonomistów i polityków w związku z globalnym kryzysem finansowym. Systemy gwarantowania depozytów stanowią zaś ważny element tych sieci, istotnie wpływając na stabilność systemu finansowego. Ich funkcje realizują się przede wszystkim poprzez ochronę deponenta, który lokując środki w banku nie ma informacji, czy są one bezpieczne.

Globalny kryzys finansowy pokazał, że bardzo często konstrukcja systemów gwarantowania depozytów nie jest właściwa i nie pozwala na pełne ich wykorzystanie w sytuacji kryzysowej. Badania pokazują również, że źle zaprojektowany system zwiększa możliwość wystąpienia kryzysu bankowego. Właściwie zaprojektowany system wpływa natomiast na wzrost mobilizacji oszczędności i tym samym sprzyja ogólnemu rozwojowi finansowemu.

Podstawowe zarzuty formułowane wobec systemów to przede wszystkim niestabilne źródła finansowania (powodujące, że obciążenia finansowe przypadają rządowi), czy ograniczone wykorzystanie na potrzeby zarządzania w sytuacji kryzysowej. Na te aspekty zwrócono uwagę już w 2009 r. w Raporcie de Larosiere'a<sup>1</sup>.

---

\* Doktor Łukasz Szewczyk jest adiunktem w Katedrze Bankowości i Rynków Finansowych na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach.

<sup>1</sup> J. de Larosiere, *The High Level Group of Financial Supervision in EU*, Brussels 2009.

Podkreślano w nim, że znaczne różnice w konstrukcji systemów funkcjonujących w poszczególnych państwach, jak również uprawnienia, które posiadają, stanowią barierę ich prawidłowego działania. W raporcie tym zwrócono również uwagę na brak skoordynowanej współpracy między systemami. Bardzo istotnym zastrzeżeniem dotyczącym konstrukcji systemów jest kwestia ich finansowania. Problemy, które są z nią związane, wynikają przede wszystkim z niewłaściwego modelu finansowania, który w swojej konstrukcji nie uwzględnia ryzyka generowanego przez banki i nie różnicuje stawek, jakie są płacone przez uczestników systemu, w zależności od generowanego przez nich ryzyka. Sytuacja taka wpływa negatywnie na stabilność, a jednocześnie, w związku z zastosowaniem stawki liniowej, premiuje podmioty działające bardziej ryzykownie.

Celem artykułu jest próba oceny skuteczności realizacji przez systemy gwarantowania depozytów ich podstawowych funkcji. Na skuteczność tę autor patrzy przez pryzmat zmian, które zaszły w systemach gwarancyjnych w dobie kryzysu, jak i poprzez mierniki pozwalające ocenić efektywność systemów. Ważnym elementem, który podlega analizie, jest również model finansowania systemów w Unii Europejskiej zaproponowany przez Komisję Europejską w 2010 r. Model ten jest rozważany przez pryzmat wpływu na ryzyko generowane przez banki, co wiąże się bezpośrednio z wielkością składki wnoszoną do systemu przez jego uczestników.

## **1. INSTRUMENTY ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO WPROWADZONE PRZEZ WYBRANE SYSTEMY W CZASIE GLOBALNEGO KRYZYSU FINANSOWEGO**

W czasie globalnego kryzysu finansowego systemy gwarantowania depozytów wprowadziły wiele instrumentów o charakterze niestandardowym. Patrząc na te instrumenty należy zwrócić uwagę na ich aspekty pozytywne, które niewątpliwie są związane z oddziaływaniem na stabilność finansową. Należy podkreślić, że niestandardowe działania zahamowały dalszy spadek zaufania do banków oraz umożliwiły skuteczne prowadzenie działań naprawczych (np. w Japonii czy Stanach Zjednoczonych).

Wśród niestandardowych instrumentów wprowadzonych w odpowiedzi na kryzys można wymienić<sup>2</sup>:

- ❖ zwiększenie wysokości sum gwarantowanych, co ma niewątpliwie ważny wymiar psychologiczny, zwiększa bowiem przekonanie deponentów o stabilności

<sup>2</sup> Financial Stability Board: *Thematic Review on Deposit Insurance Systems. Peer review Report 2012.*

i bezpieczeństwie środków powierzanych bankom<sup>3</sup>; w UE nastąpiło to poprzez adaptację nowej dyrektywy<sup>4</sup>,

- ❖ wprowadzenie sformalizowanego systemu w Australii, co pokazuje, jak istotne są przemiany w sieciach bezpieczeństwa finansowego i dostosowanie ich do zmieniających się warunków, oraz wskazuje na duże znaczenie sformalizowanych systemów gwarancyjnych w tych sieciach,
- ❖ objęcie gwarancjami niektórych kategorii depozytów, które wcześniej nie podlegały ubezpieczeniu (np. certyfikatów depozytowych emitowanych przez brazylijskie banki),
- ❖ przyspieszenie procesu wypłat, które to działanie niewątpliwie było konieczne ze względu na zbyt długi okres oczekiwania deponentów na odzyskanie swoich środków,
- ❖ modyfikacje w zakresie konstrukcji składki i uzależnienie jej od generowanego ryzyka (Stany Zjednoczone, Japonia),
- ❖ przejście z systemu finansowania *ex post* na system *ex ante*, co pozostaje w zgodzie z obecnymi tendencjami w poszczególnych systemach oraz przekonaniem o słuszności takiego rozwiązania (Holandia),
- ❖ wprowadzenie nieograniczonych gwarancji dla wszystkich depozytów (Francja, Niemcy), bądź wybranych kategorii (depozyty o wysokości większej niż 1 mln AUD – Australia),
- ❖ wprowadzenie lub ulepszenie systemu restrukturyzacji, bądź uporządkowanej likwidacji (Stany Zjednoczone, Japonia).

Trzeba jednak zwrócić uwagę, że środki te były wprowadzane w sposób nieskoordynowany, przy braku międzynarodowej współpracy na szeroką skalę<sup>5</sup>. Współpraca ta bowiem dotyczyła tylko wybranych kwestii (np. zagadnień związanych z restrukturyzacją i uporządkowaną likwidacją). Taka sytuacja grozi odplywem depozytów z jurysdykcji, w której były one mniej korzystnie ubezpieczone, i w konsekwencji – eskalacją kryzysu finansowego w tych jurysdykcjach. Co więcej, wyżej wskazane działania zaradcze były wprowadzane w wyniku konkurowania krajów pomiędzy sobą o depozyty, co mogło powodować dalszą destabilizację<sup>6</sup>. Zjawisku

<sup>3</sup> Ł. Szewczyk, *Recent developments in deposit insurance from EU perspective*, „Corporate Ownership and Control” 2015, Vol. 12, issue 4.

<sup>4</sup> Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/14/WE z dnia 11 marca 2009 r. zmieniająca dyrektywę 94/19/WE w sprawie systemów gwarancji depozytów w odniesieniu do poziomu gwarancji i terminu wypłaty.

<sup>5</sup> Ł. Szewczyk, *Changes in the deposit guarantee schemes as a consequence of the global financial crisis*, [w:] *Challenges, Research and Perspectives. Trust in social, economic and financial realtions*, red. G. Hofbauer und Collegen, European Research and Working Group, Uni-edition GmbH, Berlin 2015.

<sup>6</sup> A. Mika, *Stabilność finansowa a nowe międzynarodowe wyzwania wobec systemów gwarantowania depozytów*, *Studia i prace Kolegium Zarządzania i Finansów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie*, 2013, Zeszyt nr 128, s. 27.

temu w największym stopniu przeciwdziała unia Europejska, dokonując zmian w dyrektywach i ujednolicając rozwiązania dotyczące gwarantowania depozytów w poszczególnych państwach członkowskich. Ważne jest również dalsze dostosowywanie rozwiązań w zakresie gwarantowania depozytów do zasad optymalnego gwarantowania depozytów opracowanych przez Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego i Radę Stabilności Finansowej.

Patrząc na koszty działań prowadzonych przez systemy w ostatnich latach, nie można zapominać o zjawisku pokusy nadużycia. S. Schich zauważa, że wyłączenia się ona przede wszystkim tam, gdzie wprowadzono nielimitowane gwarancje. Zwiększają one bowiem chęć do podejmowania bardziej ryzykownych działań przez instytucje finansowe, tym samym negatywnie wpływając na utrzymanie, bądź przywrócenie stabilności w systemie finansowym. Wydaje się więc, że w strategiach wyjścia ze stosowania tych instrumentów istotne jest określenie przedziału czasu, w jakim ten instrument będzie stosowany. Panuje również przekonanie, że instrumenty te powinny być dostępne w krótkim okresie, a kiedy sytuacja na rynkach zacznie się stabilizować, należy się z nich jak najszybciej wycofać. Trzeba jednak zwrócić szczególną uwagę na wybór momentu, w którym następuje wycofanie się z niestandardowych działań. Zbyt szybkie wyjście w sytuacji kiedy system finansowy i cała gospodarka są jeszcze kruche, może powodować wtórne wystąpienie skutków ryzyka w instytucjach finansowych i całym systemie finansowym<sup>7</sup>.

Analizując dalsze obszary reform systemów gwarantowania depozytów, należy zwrócić szczególną uwagę na kwestie, które w raporcie pt. *Przegląd systemów gwarantowania depozytów*<sup>8</sup> podkreśla Rada Stabilności Finansowej. Wśród nich można wymienić:

- ❖ konieczność tworzenia i utrzymania sformalizowanego systemu gwarantowania depozytów,
- ❖ objęcie gwarancjami wszystkich instytucji finansowych przyjmujących,
- ❖ ograniczenie różnic w limitach gwarancyjnych oferowanych przez systemy w ramach jednego kraju (ma to miejsce np. w Niemczech, gdzie banki oprócz systemu obowiązkowego mogą należeć do systemu dobrowolnego, oferującego inny poziom ochrony),
- ❖ wyeliminowanie sytuacji, w których w danym kraju występuje kilka instytucji gwarantujących depozyty, a ich kompetencje nakładają się na siebie,
- ❖ dokonywanie przeglądów limitów gwarancyjnych w poszczególnych systemach, w szczególności w krajach, gdzie:
  - obowiązuje wysoki limit gwarancji (np. Stany Zjednoczone),
  - stosowane są pełne gwarancje,

<sup>7</sup> S. Schich, *Expanded Guarantees for Banks: Benefits, Costs and Exit issues*. Financial market trends, OECD 2009, s. 18.

<sup>8</sup> Financial Stability Board..., *op. cit.*

- ❖ dalsze skrócenie terminu postawienia środków do dyspozycji deponenta (widoczne są znaczne różnice pomiędzy krajami, gdzie środki są w praktyce stawiane do dyspozycji deponenta w drugim dniu roboczym po zaistnieniu obowiązku wypłaty, a krajami, gdzie w uregulowaniach prawnych nie ma nawet określonego terminu postawienia środków do dyspozycji deponenta),
- ❖ zapewnienie systemom środków na prowadzenie ich działalności, poprzez wypracowanie właściwego systemu finansowania, opartego na finansowaniu *ex ante* i składkę uwzględniającą ryzyko generowane przez banki.

## 2. OCENA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMÓW GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW – WYBRANE MIARY

Efektywność systemów gwarantowania depozytów jest istotnym kryterium oceny przydatności systemów w sieci bezpieczeństwa finansowego. Ocena taka jest przeprowadzana przez różne organizacje międzynarodowe, m.in. Międzynarodowe Stowarzyszenie Gwarantów Depozytów, Europejskie Forum Gwarantów Depozytów czy Komisję Europejską. Ta ostatnia zleciła badania w tym zakresie w 2006 r. Ich efektem był „Raport dotyczący efektywności systemów gwarantowania depozytów w krajach UE”<sup>9</sup>. W raporcie podkreślono, że pojęcie efektywności systemów ma wiele wymiarów. Porównując systemy gwarantowania depozytów w różnych krajach i dokonując oceny ich efektywności, stosuje się różne miary i wskaźniki. Podstawowym wskaźnikiem pozwalającym ocenić efektywność systemów gwarantowania depozytów jest wskaźnik wysokości gwarancji do wielkości PKB *per capita*. Jego konstrukcja jest następująca:

$$CLI = \frac{\text{wysokość limitu gwarancyjnego}}{\text{wysokość PKB per capita}}$$

CLI – *coverage level indicator* (wskaźnik poziomu gwarancji).

Podstawą do oszacowania wartości wskaźnika *CLI* jest wysokość PKB *per capita*. W badaniu wzięto pod uwagę PKB *per capita* w cenach bieżących w wybranych krajach (zarówno europejskich, jak i pozaeuropejskich), w latach 2008–2013 (tabela 1).

<sup>9</sup> European Commission. Directorate General JRC Joint Research Centre, *Investigating the efficiency of EU Deposit Guarantee Schemes*. 2008.

**Tabela 1. Wysokość PKB *per capita* w latach 2008–2013 w badanych krajach**

Kraj	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Francja	31 112 EUR	30 188 EUR	30 856 EUR	31 723 EUR	32 070 EUR	32 421 EUR
Niemcy	30 124 EUR	28 997 EUR	30 517 EUR	31 913 EUR	32 549 EUR	33 146 EUR
Włochy	26 420 EUR	25 309 EUR	25 718 EUR	26 036 EUR	25 746 EUR	25 572 EUR
Holandia	36 147 EUR	34 678 EUR	35 316 EUR	35 886 EUR	35 772 EUR	35 936 EUR
Hiszpania	23 858 EUR	22 793 EUR	22 694 EUR	22 684 EUR	22 290 EUR	22 179 EUR
Wielka Brytania	23 812 GBP	22 937 GBP	23 860 GBP	24 498 GBP	24 702 GBP	25 336 GBP
Stany Zjednoczone	48 307 USD	46 906 USD	48 294 USD	49 796 USD	51 703 USD	52 839 USD
Japonia	3 913 714 JPY	3 679 290 JPY	3 767 226 JPY	3 679 248 JPY	3 726 750 JPY	3 794 927 JPY
Kanada	49 481 CAD	46 534 CAD	48 796 CAD	51 104	52 257 CAD	53 251 CAD
Argentyna	26 299 ARS	28 872 ARS	35 938 ARS	45 351 ARS	52 719 ARS	64 253 ARS
Australia	57 430 AUD	57 382 AUD	61 160 AUD	64 161 AUD	64 969 AUD	66 732 AUD
Brazylia	15 830 BRL	16 763 BRL	19 339 BRL	21 067 BRL	22 194 BRL	23 927 BRL

Źródło: opracowanie własne na podstawie: International Monetary Fund, World Economic Outlook Database.

Zestawiając dane o wysokości PKB *per capita* z wysokością gwarancji, obowiązującej w wybranym kraju w danym roku (zob. tabela 2), można obliczyć wysokość wskaźnika gwarancji (zob. tabela 3).

**Tabela 2. Wysokość limitów gwarancji w badanych krajach w latach 2008–2013**

Kraj	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Francja	70 000 EUR			100 000 EUR		
Niemcy	20 000 EUR	50 000 EUR		100 000 EUR		
Włochy	103 291 EUR			100 000 EUR		
Holandia	38 000 EUR	50 000 EUR		100 000 EUR		
Hiszpania	20 000 EUR	100 000 EUR				
Wielka Brytania	35 000 GBP	50 000 GBP		85 000 GBP		
Stany Zjednoczone	100 000 USD	250 000 USD				
Japonia	10 000 000 JPY					
Kanada	100 000 CAD					
Argentyna	120 000 ARS					
Australia	1 000 000 AUD		250 000 AUD			
Brazylia	250 000 BRL					

Źródło: Strony internetowe systemów gwarantowania depozytów.



Wykorzystując powyższe informacje, obliczono wartość wskaźnika *CLI* (por. tabela 3). Wskaźnik ten urealnia nominalny poziom sumy gwarantowanej i odnosi ją do średniego poziomu krajowego bogactwa obywateli w danym kraju.

**Tabela 3. Wartość wskaźnika *CLI* w badanych krajach w latach 2008–2013**

Kraj	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Francja	2,25	2,32	2,27	3,15	3,12	3,08
Niemcy	0,66	1,72	1,64	3,13	3,07	3,02
Włochy	3,91	4,08	4,02	3,84	3,88	3,91
Holandia	1,05	1,44	1,42	2,79	2,80	2,78
Hiszpania	0,84	4,39	4,41	4,41	4,49	4,51
Wielka Brytania	1,47	2,18	2,10	3,47	3,44	3,35
Stany Zjednoczone	2,07	5,33	5,18	5,02	4,84	4,73
Japonia	2,56	2,72	2,65	2,72	2,68	2,64
Kanada	2,02	2,15	2,05	1,96	1,91	1,88
Argentyna	4,56	4,16	3,34	2,65	2,28	1,80
Australia	17,41	17,43	4,09	3,90	3,85	3,75
Brazylia	15,8	14,91	12,93	11,87	11,26	10,45

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie danych tabeli 3 można stwierdzić, że wskaźniki *CLI* w badanych krajach mieszczą się w przedziale od 0,66 dla Niemiec w 2008 r. do 17,43 dla Australii w 2009 r. Zakres zmienności ulega stopniowemu zmniejszeniu. W większości z badanych krajów w 2013 r. wartość wskaźnika kształtowała się na poziomie wyższym niż 2. Wyjątkiem jest tutaj Argentyna z wynikiem 1,8 oraz Kanada – 1,88. Należy zauważyć, że wzrost wskaźnika w większości analizowanych krajów w latach 2008–2013 był przede wszystkim efektem podnoszenia limitów gwarancyjnych. Wyjątkiem jest tylko Australia, gdzie po obniżeniu limitu gwarancji z 1 mln AUD do 250 tys. AUD w roku 2010 wskaźnik *CLI* znacząco spadł. Państwa pozaeuropejskie charakteryzują się ponadto wyższą średnią wskaźnika niż kraje europejskie, co jest spowodowane przede wszystkim wysokim limitem gwarancyjnym w Australii oraz wysokim limitem w Brazylii w porównaniu do wysokości PKB *per capita* w tych krajach.

Procentową zmianę wskaźnika z roku 2013 w stosunku do roku 2008 przedstawia tabela 4.

Tabela 4. Procentowa zmiana wskaźnika gwarancji 2013/2008

Kraj	Zmiana wskaźnika 2013/2008
Francja	36,90
Niemcy	357,58
Włochy	0
Holandia	164,76
Hiszpania	436,90
Wielka Brytania	127,89
Stany Zjednoczone	128,50
Japonia	3,12
Kanada	-6,93
Argentyna	-153
Australia	-364
Brazylia	-33,86

Źródło: opracowanie własne.

Dokonując oceny zmiany wartości wskaźnika w roku 2013 wobec roku 2008, można zauważyć, że w siedmiu badanych krajach wzrósł, w jednym kraju pozostał na niezmiennym poziomie. Krajem tym są Włochy, a brak zmiany wartości wskaźnika można tłumaczyć relacją sumy gwarantowanej do wysokości PKB. Suma gwarantowana we Włoszech przed kryzysem znacznie przekraczała sumę minimalną określaną przez dyrektywę (kwota minimalna w 2008 r. wynosiła 20 tys. euro, podczas gdy Włochy ustanowiły poziom gwarancji w wysokości 103 291 euro, czyli ponad pięciokrotnie wyżej). W czterech krajach wskaźnik *CLI* spadł, najwięcej (aż 364%) w Australii, co było spowodowane wspomnianym wcześniej zmniejszeniem sumy gwarantowanej.

Wskaźnik *CLI* pozwala dobrze ocenić poziom gwarancji, ma jednak jedną zasadniczą wadę. Nie wyodrębnia grup depozytów podlegających ochronie. Adekwatność sumy gwarantowanej jest bowiem proporcją dwóch zmiennych:

- ❖ wartością depozytów gwarantowanych,
- ❖ liczbą deponentów.

Kolejną kwestią przy ocenie efektywności funduszy gwarancyjnych jest rozmiar funduszu gwarancyjnego i jego powiązanie z kwalifikowanymi<sup>10</sup> i gwarantowany-

<sup>10</sup> Depozyt kwalifikowany to taki rodzaj depozytu, który podlega gwarantowaniu na mocy przepisów obowiązujących w danym kraju.

mi<sup>11</sup> depozytami. Rozmiar funduszy gwarancyjnych w badanych krajach w 2010 r. przedstawia tabela 5.

**Tabela 5. Struktura funduszu gwarancyjnego w badanych krajach w 2010 r.**

Kraj	Typ finansowania	Rozmiar funduszu (w mld USD)
Francja	<i>Ex-ante</i>	2,519
Niemcy	<i>Ex-ante</i>	Poufne
Włochy	<i>Ex-post</i>	0
Holandia	<i>Ex-post</i>	0
Hiszpania	<i>Ex-ante</i>	4,010
Wielka Brytania	<i>Ex-post</i>	0
Stany Zjednoczone	<i>Ex-ante</i>	-7,350
Japonia	<i>Ex-ante</i>	1,600
Kanada	<i>Ex-ante</i>	2,100
Argentyna	<i>Ex-ante</i>	0,950
Australia	<i>Ex-post</i>	0
Brazylia	<i>Ex-ante</i>	12,675

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych rady Stabilności Finansowej.

W badanych krajach dominującym modelem finansowania w 2010 r. był model *ex-ante*. Jest on obecnie preferowanym rozwiązaniem w zakresie finansowania, ze względu na brak oddziaływania przez niego na procykliczność (konieczność ponoszenia obciążeń przez uczestników systemu w okresie dekoniunktury). Wykorzystanie takiego modelu finansowania przez systemy gwarantowania depozytów jest postulowane m.in. przez Komisję Europejską czy Radę Stabilności Finansowej.

Dla oceny efektywności systemów gwarancyjnych w zakresie powiązania poszczególnych kategorii depozytów z wielkością funduszu istotne jest wyodrębnienie spośród sumy depozytów takich kategorii, jak depozyty kwalifikowane i gwarantowane. Problem ten pokazuje tabela 6.

<sup>11</sup> Depozyt gwarantowany – wartość depozytu mieszcząca się w limicie gwarancyjnym.

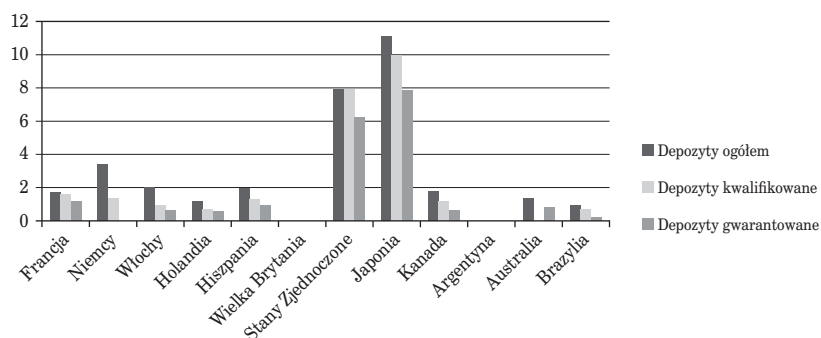
Tabela 6. Struktura depozytów w badanych państwach w 2010 r.

Kraj	Suma depozytów (w bln USD)	Wartość depozytów kwalifikowanych (w bln USD)	Wartość depozytów kwalifikowanych (w %)	Wartość depozytów gwarantowanych (w bln USD)	Wartość depozytów gwarantowanych (w %)
Francja	1,742	1,602	92	1,167	67
Niemcy	3,395	1,358	40	Brak danych	Brak danych
Włochy	2,050	0,922	45	0,636	31
Holandia	1,202	0,709	59	0,577	48
Hiszpania	1,963	1,276	65	0,922	47
Wielka Brytania	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych	Brak danych
Stany Zjednoczone	7,888	7,888	100	6,231	79
Japonia	11,101	9,991	90	7,882	71
Kanada	1,803	1,154	64	0,631	35
Argentyna	0,095	Brak danych	Brak danych	0,028	29
Australia	1,336	1,269	95	0,815	61
Brazylia	0,933	0,718	77	0,205	22

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Rady Stabilności Finansowej.

Relacje pomiędzy wartością depozytów ogółem, wartością depozytów kwalifikowanych i gwarantowanych w badanych krajach przedstawia rysunek 1.

**Rysunek 1. Relacje pomiędzy wartością depozytów ogółem, wartością depozytów kwalifikowanych i gwarantowanych w 2010 r. (w bln USD)**



Źródło: opracowanie własne.

Istotnym miernikiem opartym na wartości depozytów kwalifikowanych i gwarantowanych, a pozwalającym ocenić zakres gwarancji depozytów, jest współczynnik *ID* pokazujący stosunek depozytów gwarantowanych do depozytów kwalifikowanych, którego konstrukcja jest następująca:

$$\text{współczynnik } ID = \frac{\text{wartość depozytów gwarantowanych}}{\text{wartość depozytów kwalifikowanych}}$$

Współczynnik *ID* – *insured deposits/insurable deposits*.

**Tabela 7. Współczynnik ID w badanych krajach w 2010 r.**

Kraj	Wartość współczynnika <i>ID</i> w 2010 r. (w %)
Francja	72,85
Niemcy	Brak danych
Włochy	58,98
Holandia	81,38
Hiszpania	72,26
Wielka Brytania	Brak danych
Stany Zjednoczone	78,99
Japonia	78,89
Kanada	54,68
Argentyna	Brak danych
Australia	64,22
Brazylia	28,55

Źródło: opracowanie własne.

Wartość tego współczynnika w badanych krajach przedstawia tabela 7. Jest ona zróżnicowana w poszczególnych krajach. Najniższy poziom w 2010 r. notowała Brazylia (28,55%), najwyższy zaś Holandia (81,38%). Wysokość tego współczynnika wskazuje na stopień zaangażowania systemu gwarantowania depozytów w realizację gwarancji. Im jest on wyższy, tym większy odsetek depozytów kwalifikowanych podlega gwarancjom (czyli wysokość depozytu mieści się w limicie gwarancyjnym). Można więc powiedzieć, że od wysokości wskaźnika zależy stopień zaangażowania finansowego funduszu gwarancyjnego w zaspokojenie roszczeń deponentów.

W celu zmierzenia adekwatności systemów gwarantowania depozytów wykorzystuje się natomiast współczynnik pokrycia<sup>12</sup>, którego konstrukcja jest następująca:

$$\text{współczynnik pokrycia} = \frac{\text{wielkość funduszu}}{\text{wartość depozytów gwarantowanych}}.$$

**Tabela 8. Wartość współczynnika pokrycia w badanych krajach w 2010 r. (w %)**

Kraj	Wartość współczynnika pokrycia (baza: depozyty kwalifikowane)	Wartość współczynnika pokrycia (baza: depozyty gwarantowane)
Francja	0,16	0,21
Niemcy	Brak danych	Brak danych
Włochy	–	–
Holandia	–	–
Hiszpania	0,31	0,37
Wielka Brytania	–	–
Stany Zjednoczone	–0,09	–0,12
Japonia	0,02	0,04
Kanada	0,18	0,32
Argentyna	Brak danych	Brak danych
Australia	–	–
Brazylia	1,76	6,19

Źródło: opracowanie własne.

<sup>12</sup> European Commission. Directorate General JRC Joint Research Centre, *Investigating the efficiency of EU Deposit Guarantee Schemes 2008*, s. 17.

Wartość tego współczynnika w badanych krajach przedstawia tabela 8. Analizując tabelę 8, można stwierdzić, że wartość współczynnika pokrycia w badanych krajach w 2010 r. kształtuje się na niskim poziomie. Tylko Brazylia ma poziom współczynnika wyższy niż 1,5% kwalifikowanych depozytów. Warto zauważyć, że spośród badanych krajów wartość współczynnika na poziomie ujemnym mają tylko Stany Zjednoczone, co oznacza, że w danym momencie depozyty kwalifikowane w ogóle nie znajdują pokrycia w funduszu będącym w dyspozycji systemu gwarantowania depozytów.

W międzynarodowych regulacjach prawnych nie zawsze wskazuje się na pożądany poziom współczynnika pokrycia. Powinien on jednak być jak najwyższy, gdyż interpretując jego wysokość, można powiedzieć, że im wyższy jego poziom, tym większa jest wartość depozytów kwalifikowanych znajdujących pokrycie w funduszach dostępnych w systemie gwarantowania depozytów.

### **3. MODEL FINANSOWANIA SYSTEMÓW GWARANTOWANIA DEPOZYTÓW ZAKŁADAJĄCY ZRÓŻNICOWANIE RYZYKA GENEROWANEGO PRZEZ UCZESTNIKÓW SYSTEMU – WYBRANE PROBLEMY**

Istotną kwestią związaną z finansowaniem systemów gwarantowania depozytów jest przyjęcie właściwego sposobu obliczania składki płaconej przez banki. Kryzys pokazał, że dla stabilności systemu finansowego i sprawiedliwości wobec wszystkich banków będących członkami krajowych systemów gwarantowania depozytów, korzystniej będzie, jeśli składki będą uzależnione od generowanego przez banki ryzyka.

Budowa modelu finansowania systemu gwarantującego depozyty jest zadaniem złożonym. Zgodnie z zasadami efektywnego gwarantowania depozytów opracowanymi przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Gwarantów Depozytów wraz z Bazylejskim Komitetem Nadzoru Bankowego, system gwarantowania depozytów powinien być wyposażony w mechanizm finansowania zapewniający właściwą realizację roszczeń deponentów oraz ewentualny mechanizm dodatkowego finansowania na realizację dodatkowych funkcji systemu (np. udzielania pożyczek czy przeprowadzania restrukturyzacji banków). Koszty ponoszone na rzecz systemu powinny być ponoszone przez banki, bo to one ponoszą w sposób bezpośredni korzyści z uczestnictwa w systemie<sup>13</sup>.

Dla modeli finansowania systemów gwarantowania depozytów (niezależnie od sposobu finansowania: *ex-ante*, *ex-post*, bądź hybrydowego<sup>14</sup>) wykorzystujących

---

<sup>13</sup> Basel Committee on Banking Supervision, International Association of Deposit Insurers, *Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems*, 2009, s. 4.

<sup>14</sup> Finansowanie hybrydowe jest kombinacją finansowania *ex-ante* i *ex-post*. W badanych krajach ten typ finansowania nie występuje. Jest on stosowany np. w polskim systemie gwarantowa-

składki korygowane o ryzyko, zasady kwalifikacji do poszczególnych grup ryzyka powinny być przejrzyste dla uczestników systemu. Istotny jest również właściwy nadzór nad takim systemem finansowania, ze względu na jego złożoność w porównaniu do systemu liniowego<sup>15</sup>.

W dokumencie opracowanym przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy pt. „Program oceny sektora finansowego w Unii Europejskiej. Ubezpieczenie depozytów. Nota techniczna”<sup>16</sup> wskazano na istotność adekwatnego systemu finansowania systemów. Pomimo faktu, że nie wskazano wprost na preferowany sposób finansowania zauważono, że finansowanie *ex-ante* zwiększa zaufanie podmiotów sektora prywatnego i wpływa pozytywnie na stabilność sektora finansowego. Model *ex-post*, pomimo tego że może skłaniać banki do kontrolowania siebie nawzajem, zwiększając dyscyplinę rynkową, ale może działać procyklicznie (składka jest opłacana kiedy bilanse banków są nadwyżęzone w efekcie kryzysu)<sup>17</sup>.

Należy zauważyć, że model oparty na generowanym ryzyku jest znacznie bardziej skomplikowany w swojej konstrukcji niż prosty model liniowy. Cechy takiego modelu zostały sformułowane m.in. w raporcie Komisji Europejskiej pt. „Możliwe modele oparte o ryzyko w krajach Unii Europejskiej”<sup>18</sup>.

Model taki powinien być<sup>19</sup>:

- ❖ prosty; oznacza to, że jest on zrozumiały dla banków będących uczestnikami systemu. Oznacza to przede wszystkim postulat niestosowania skomplikowanych wzorów, służących obliczaniu składki,
- ❖ dokładny; model powinien trafnie odzwierciedlać ryzyko, jakie poszczególni uczestnicy systemu generują dla systemu gwarantowania depozytów. Model powinien przede wszystkim we właściwy sposób klasyfikować banki do poszczególnych grup ryzyka,
- ❖ uzasadniony; w kwestiach związanych z zakresem gromadzonych informacji przez system gwarancyjny model powinien pozwolić na uniknięcie nadmiernego obciążania uczestników systemu,
- ❖ zrównoważony; model nie powinien generować niewypłacalności wśród jego uczestników. Koszty ponoszone przez banki powinny być możliwe do udźwi-

---

nia depozytów. Banki finansują funkcjonowanie Bankowego Funduszu Gwarancyjnego poprzez składki roczne (finansowanie *ex-ante*) oraz tworząc fundusz ochrony środków gwarantowanych, na który wpłacają środki w momencie upadłości banku (finansowanie *ex-post*).

<sup>15</sup> *Ibidem*.

<sup>16</sup> International Monetary Fund, *Financial Sector Assessment Program. Deposit Insurance Technical Note*, IMF Country Report 2013, nr 13/66.

<sup>17</sup> *Ibidem*, s. 8.

<sup>18</sup> European Commission Joint Research Centre, *Possible models for risk-based contributions to EU*, 2009.

<sup>19</sup> *Ibidem*, s. 7.



gnięcia. Zasady naliczania składki i jej maksymalna wysokość powinny być jasno określone,

- ❖ elastyczny; model powinien dać się dostosować do specyficznych warunków w poszczególnych krajach,
- ❖ transparentny; uczestnicy systemu powinni wiedzieć, dlaczego zostali zakwalifikowani do danej klasy ryzyka i mieć możliwość weryfikacji prawidłowości tej klasyfikacji. Ponadto należy przeciwdziałać każdej potencjalnej manipulacji i możliwości wykorzystywania kwestii technicznych do realizacji swoich celów przez uczestników systemu (przede wszystkim swobodnej interpretacji wskaźników będących podstawą do obliczenia składki),
- ❖ obiektywny; model powinien być sprawiedliwy i jednakowo traktować banki mające takie same charakterystyki.

Patrząc na tak sformułowane cechy systemu finansowania, należy podkreślić, że ich katalog jest dość szeroki. Niektóre z cech mogą wręcz kolidować ze sobą, np. model, który jest prosty nie zawsze musi być dokładny.

Komisja Europejska, odnosząc się do problemu uzależnienia składek płaconych przez poszczególne systemy gwarantowania depozytów w projekcie dyrektywy w sprawie systemów gwarantowania depozytów z 2010 r.<sup>20</sup>, przedstawiła propozycję ujednoczenia sposobu kalkulowania składki uwzględniającej ryzyko generowane przez banki. Według tej propozycji<sup>21</sup>:

- ❖ zaangażowanie banku w gromadzenie środków systemu gwarantowania depozytów zależy od profilu ryzyka banku,
- ❖ wysokość składek powinna być obliczana według następujących wskaźników: wielkość kwalifikowanych depozytów, adekwatność kapitałowa, jakość aktywów, rentowność i płynność banku.

W zależności od konstrukcji modelu (model oparty na jednym wskaźniku bądź na kilku wskaźnikach) stosuje się inne zasady obliczania całkowitego ryzyka członka systemu. W modelu jednowskaźnikowym wartość danego wskaźnika skutkuje zaklasyfikowaniem członka systemu do odpowiedniej kategorii ryzyka. W modelu wielowskaźnikowym na wynik członka systemu gwarantowania depozytów składa się ryzyko wyrażone odpowiednimi wskaźnikami: adekwatności kapitałowej, jakości aktywów, rentowności i płynności.

Badaniem pokazującym szacowanie współczynnika ryzyka ( $\beta_i$ ) zostały objęte wybrane banki w krajach Unii Europejskiej (por. tabela 9).

<sup>20</sup> Projekt Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie systemów gwarantowania depozytów, KOM (2010) 368.

<sup>21</sup> Forum Obywatelskiego Rozwoju, Dyrektywa Unii Europejskiej Systemy Gwarancji Depozytów, Analiza z dnia 11.10.2010 r., s. 2.

**Tabela 9. Banki objęte badaniem szacowania współczynnika ryzyka**

Kraj	Banki objęte badaniem
Francja	Credit Agricole Societe General
Niemcy	Commerzbank Bayerische Landesbank
Włochy	UBI Banca Banco Popolare
Holandia	Rabobank ABN AMRO Bank
Hiszpania	BBVA (Banco Bilbao Vizcaya Argentaria) Banco Popular Espanol SA
Wielka Brytania	Barclays HSBC Bank plc

Źródło: opracowanie własne.

Kształtowanie się współczynników przyjętych do obliczenia poziomu ryzyka poszczególnych banków przedstawia tabela 10.

**Tabela 10. Wartość współczynników pozwalających na szacowanie ryzyka banku (2013 r.) (w %)**

Bank	Wskaźnik adekwatności kapitałowej	Wskaźnik kredytów zagrożonych	ROA	Wskaźnik kredyty/depozyty
Credit Agricole	15,8	5,25	0,18	64,57
Societe General	14,7	7,68	0,20	63,36
UBI Banca	18,91	11,56	0,21	134,52
Banco Popolare	13,34	20,32	-0,48	120,20
Commerzbank	19,2	6,94	0,03	58,0
Bayerische LandesBank	19,41	2,41	0,05	77,68
Rabobank	19,8	31,99	0,28	130,62
ABN AMRO Bank	20,2	3,1	0,26	53,34
BBVA	14,9	7,61	0,49	88,72
Banco Popular	12,26	20,10	0,22	81,79
Barclays	19,90	5,75	0,09	59,12
HSBC Bank plc	18	2,55	0,31	64,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych banków, The Banker Database oraz Bankscope.

Na podstawie danych z powyższej tabeli przyporządkowano wagi ryzyka dla poszczególnych wartości wskaźników (zob. tabela 11). Następnie dokonano podsumowania wartości ryzyka dla poszczególnych wskaźników i wyciągnięto z nich średnią arytmetyczną<sup>22</sup> (por. tabela 12).

**Tabela 11. Wartości ryzyka dla poszczególnych wartości wskaźników**

Bank	Adekwatność kapitałowa	Jakość aktywów	Rentowność	Płynność
Credit Agricole	1	4	5	2
Societe General	1	5	5	2
UBI Banca	1	5	5	4
Banco Popolare	1	5	5	3
Commerzbank	1	5	5	2
Bayerische Landesbank	1	3	5	2
Rabobank	1	5	5	4
ABN AMRO Bank	1	3	5	2
BBVA	1	5	5	2
Banco Popular	2	5	5	2
Barclays	1	4	5	2
HSBC Bank plc	1	3	5	2

Źródło: opracowanie własne.

**Tabela 12. Ryzyko generowane przez poszczególne banki**

Bank	Suma wartości ryzyka reprezentowanego przez poszczególne wskaźniki	Średnia arytmetyczna	Klasa ryzyka	Wartość współczynnika $\beta_i$ (w %)
Credit Agricole	12	3	średnie	125
Societe General	13	3,25	średnie	125
UBI Banca	15	3,75	wysokie	150
Banco Popolare	14	3,5	średnie	125
Commerzbank	13	3,25	średnie	125

<sup>22</sup> Średnia arytmetyczna stanowi stosunek sumy wartości ryzyka reprezentowanego przez poszczególne wskaźniki i liczby wskaźników.

Bank	Suma wartości ryzyka reprezentowanego przez poszczególne wskaźniki	Średnia arytmetyczna	Klasa ryzyka	Wartość współczynnika $\beta_i$ (w %)
Bayerische LandesBank	11	2,75	średnie	125
Rabobank	15	3,75	wysokie	150
ABN AMRO Bank	11	2,75	średnie	125
BBVA	13	3,25	średnie	125
Banco Popular	14	3,5	średnie	125
Barclays	12	3	średnie	125
HSBC Bank plc	11	2,75	średnie	125

Źródło: opracowanie własne.

Z obliczeń wynika, że 10 na 12 badanych banków reprezentuje średni poziom ryzyka, zaś 2 zostały zakwalifikowane do grupy wysokiego ryzyka, jeśli pod uwagę weźmie się kompilację czterech wskaźników, które charakteryzują to ryzyko. Biorąc pod uwagę te wskaźniki, każdy bank poniesie jednak koszt generowanego ryzyka i jego składka będzie wyższa niż gdyby ryzyko kształtowało się na niskim bądź bardzo niskim poziomie. Efektem tego może być motywacja do obniżania ryzyka, co będzie skutkowało mniejszym obciążeniem na rzecz systemu gwarantowania depozytów.

Należy ponadto podkreślić, że uzasadniony jest postulat o wykorzystaniu modelu opartego na kilku wskaźnikach. W modelu jednowskaźnikowym współczynnik  $\beta_i$  jest obliczany odrębnie dla każdej kategorii ryzyka i jego kształtowanie się w badanych bankach przedstawia tabela 13.

**Tabela 13. Kształtowanie się wskaźnika  $\beta_i$  dla poszczególnych kategorii ryzyka (w %)**

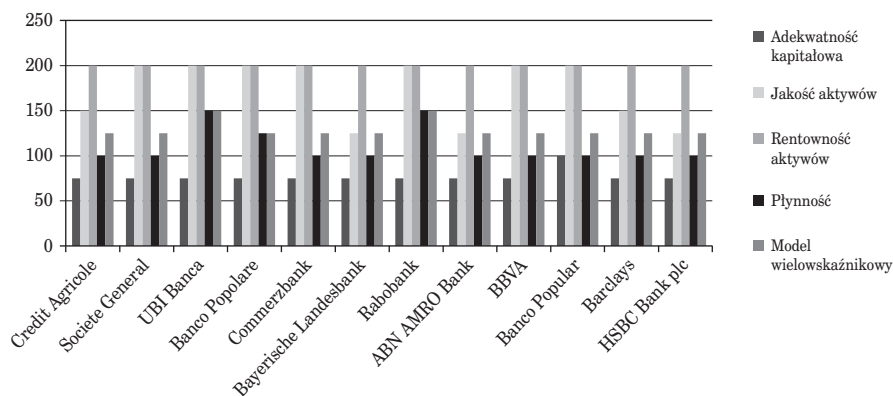
Bank	$\beta_i$ dla adekwatności kapitałowej	$\beta_i$ dla jakości aktywów	$\beta_i$ dla rentowności	$\beta_i$ dla płynności
Credit Agricole	75	150	200	100
Societe General	75	200	200	100
UBI Banca	75	200	200	150
Banco Popolare	75	200	200	125

Bank	$\beta_i$ dla adekwatności kapitałowej	$\beta_i$ dla jakości aktywów	$\beta_i$ dla rentowności	$\beta_i$ dla płynności
Commerzbank	75	200	200	100
Bayerische Landesbank	75	125	200	100
Rabobank	75	200	200	150
ABN AMRO Bank	75	125	200	100
BBVA	75	200	200	100
Banco Popular	100	200	200	100
Barclays	75	150	200	100
HSBC Bank plc	75	125	200	100

Źródło: opracowanie własne.

Zróźnicowanie wskaźnika  $\beta_i$  w modelu jedno i wielowskaźnikowym przedstawia rysunek 2.

**Rysunek 2. Zróźnicowanie wskaźnika  $\beta_i$  w zależności od przyjętego modelu**



Źródło: opracowanie własne.

Model oparty na generowanym ryzyku ma wiele korzyści. Pierwsza z nich wynika z zastosowania do obliczania składki wielu wskaźników, mających na celu ocenę ryzyka generowanego przez bank, co powoduje, że ocena tego ryzyka będzie bardziej obiektywna. Należy podkreślić, że wskaźniki wykorzystane w badaniu nie wyczerpują katalogu wskaźników, które mogą zostać użyte.

Zastosowanie wskaźników opartych na danych finansowych powoduje również, że model ten jest przejrzysty i zrozumiały dla banków, co ma istotne znaczenie w uniknięciu potencjalnych błędów jakie mogą wyniknąć przy wyliczaniu ryzyka.

W przeprowadzonym badaniu wykorzystano po jednym wskaźniku dla każdej grupy opisującej ryzyko, powstaje jednak pytanie, czy wskaźniki te w najlepszym stopniu odzwierciedlają ryzyko generowane przez bank? Pozostaje to kwestią dyskusyjną, gdyż nawet Komisja Europejska w projekcie dyrektywy dotyczącej gwarantowania depozytów oraz w przeprowadzonej w 2008 r. analizie potencjalnych modeli sugeruje również inne wskaźniki, a w zakresie oceny ryzyka płynności pozostawia swobodę poszczególnym krajom w wyborze właściwego wskaźnika. Ważne jednak jest, żeby oceniając ryzyko brać pod uwagę kilka wskaźników (model oparty na wielu wskaźnikach), a nie tylko jeden, wybrany wskaźnik. Trzeba bowiem pamiętać, że budując profil ryzyka danego banku wskaźnik  $\beta_i$  wyliczony z kilku wskaźników jest bardziej adekwatny. W przypadku przyjęcia modelu jednowskaźnikowego i wyboru jednego ze wskaźników opisujących ryzyko, parametr  $\beta_i$  byłby bardzo zróżnicowany w zależności od przyjętego wskaźnika. Badane banki w 2013 r. charakteryzuje np. bardzo niski poziom ryzyka wynikający z adekwatności kapitałowej, co powoduje kształtowanie się wskaźnika na poziomie 75%. Jeśli pod uwagę weźmie się rentowność trzeba zauważyć, że we wszystkich badanych bankach parametr  $\beta_i$  kształtuje się na bardzo wysokim poziomie (200%), co jest efektem niskiego zwrotu na aktywach. Wybór między poszczególnymi wskaźnikami, które mają być przyjęte w modelu jednowskaźnikowym, byłby więc bardzo trudny. Istotny jest również fakt, że pozostawienie możliwości wyboru wskaźnika władzom krajowym mogłoby powodować, że banki z jednych krajów byłyby bardziej obciążane z tytułu składki, a banki w innych krajach – mniej. W przypadku wyboru modelu jednowskaźnikowego kwestia ustalenia wskaźnika powinna być więc regulowana w dyrektywie. Należy jednak podkreślić, że bardziej prawdopodobnym modelem, który zostanie wprowadzony w krajach Unii Europejskiej, będzie model wielowskaźnikowy.

Podkreślić należy również, że model oparty na danych pochodzących ze sprawozdań finansowych ma jedną zasadniczą wadę. Wskaźniki wykorzystywane do obliczania składki mają charakter historyczny, gdyż bazują na danych pochodzących ze sprawozdań finansowych, co skutkuje tym, że tak naprawdę nie do końca wiadomo jakie ryzyko bank będzie generował w przyszłości.

## PODSUMOWANIE

Przeprowadzone analizy wykazały, że systemy gwarantowania depozytów były przed globalnym kryzysem finansowym stosunkowo słabym ogniwem sieci bezpieczeństwa finansowego. Wynikało to przede wszystkim z ich finansowego potencja-

łu interwencji oraz nieadekwatnych do zagrożeń źródeł finansowania, które mają bardzo istotny wpływ na możliwość właściwej realizacji funkcji przez te systemy.

Istotną sprawą oddziałującą na efektywność systemu jest sposób finansowania, na który wpływają takie kwestie, jak czas w którym gromadzone są środki, podmioty, które ponoszą koszt funkcjonowania systemu czy sposób gromadzenia środków. W kwestiach tych przyjmuje się zasadę, że:

- ❖ system gwarantowania depozytów powinien być finansowany na zasadzie *ex-ante*, czyli poprzez regularną składkę opłacaną przez członków systemu, wpływa to na ograniczenie procykliczności, a poza tym taki sposób finansowania jest bardziej przejrzysty,
- ❖ kosztami funkcjonowania systemu powinni być obciążani jego członkowie, co w znacznym stopniu ogranicza pokusę nadużycia,
- ❖ środki powinny być gromadzone w sposób uzależniający wysokość składki od podejmowanego ryzyka przez członków systemu, ryzyko to powinno być prawidłowo kwantyfikowane i wyceniane.

W konstrukcji systemów gwarantowania depozytów istotnym aspektem jest również uwzględnienie w ich konstrukcji wytycznych o charakterze międzynarodowym albo opracowanych przez specjalistyczne instytucje. W 2009 r. Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego wraz z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Gwarantów Depozytów opracowały zasady odnoszące się do efektywnego gwarantowania depozytów, które były sukcesywnie aktualizowane<sup>23</sup>. Implementacja tych zasad jest obecnie preferowanym sposobem na pogłębienie konwergencji pomiędzy systemami działającymi w różnych krajach. Na ten fakt wskazuje m.in. Rada Stabilności Finansowej, która zaleca implementację tych zasad w każdym państwie będącym jej członkiem.

Należy podkreślić, że systemy gwarantowania depozytów podjęły w czasie globalnego kryzysu finansowego wiele działań o charakterze niestandardowym. Część z nich spowodowała zbliżenie rozwiązań w poszczególnych jurysdykcjach. W większości z badanych systemów wprowadzono zmiany będące efektem kryzysu. Można zaliczyć do nich przede wszystkim zmiany wysokości sumy gwarantowanej, co miało miejsce we wszystkich badanych systemach w UE oraz w Stanach Zjednoczonych, wprowadzenie czasowo pełnych gwarancji (m.in. w Wielkiej Brytanii; objęto nimi klientów banku Northern Rock), czy zmiany w konstrukcji składki. W wybranych państwach rozszerzono również uprawnienia systemu gwarancyjnego. Ciekawym przykładem działania podjętego w konsekwencji napięć na rynkach finansowych było utworzenie w 2008 r. formalnego systemu gwarantowania depozytów w Australii. Tym samym kraj ten dołączył do grona posiadaczy sformalizowanego systemu gwarancyjnego.

---

<sup>23</sup> IADI Core Principles For Effective Deposit Insurance Systems. November 2014, [www.iadi.org/docs/cprevised2014nov.pdf](http://www.iadi.org/docs/cprevised2014nov.pdf) (dostęp: 8.12.2015).

Działania te niewątpliwie przyczyniły się do przywrócenia zaufania do sektora bankowego. Należy jednak podkreślić, że w pozaeuropejskich systemach gwarantowania depozytów przeprowadzane były w sposób nieskoordynowany, co mogło powodować odpływ depozytów z tych państw, gdzie gwarancje miały mniejszy zakres i były mniej korzystne, do państw o szerszej skali gwarancji. Podkreśla się również wpływ zmian w systemach na zjawisko pokusy nadużycia. Uwidacznia się ono przede wszystkim w czasie obowiązywania nielimitowanych gwarancji. Należy więc pamiętać, że niektóre instrumenty wykorzystywane przez systemy powinny mieć charakter tymczasowy.

Oceniając system gwarantowania depozytów, należy również wykorzystać w tym celu wskaźniki, które pozwalają na kwantyfikowanie pewnych cech systemu i łatwiejsze ich porównywanie. Badania opisywane w niniejszym artykule prezentują kilka wskaźników, pozwalających na ocenę systemów.

Dokonano tu również oceny modelu finansowania opartego na generowanym ryzyku i zakładającego zróżnicowanie stawki służącej do obliczania składek płatnych przez systemy, a zaproponowanego przez Komisję Europejską jako potencjalne rozwiązanie, ujednolicające sposób obliczania składki w państwach unijnych. W badaniu przeanalizowano dwie wersje tego modelu:

- ❖ opartą na jednym wskaźniku finansowym,
- ❖ opartą na zestawie wskaźników finansowych.

Badanie przeprowadzono na wybranych bankach z państw Unii Europejskiej, gdyż to właśnie w Unii Europejskiej model ten może zostać wykorzystany. Zgodnie z metodyką zaproponowaną w modelu, wskaźniki, na których oparto się w ocenie ryzyka, objęły takie obszary, jak adekwatność kapitałowa, jakość aktywów, rentowność i płynność. Na podstawie wartości tych wskaźników w 2013 r. w bankach objętych badaniem, oszacowano ryzyko wyrażone parametrem  $\beta_i$ . Parametr ten powoduje korektę składki w przedziale 75–200%, w zależności od wartości jakie parametr przyjmuje. Wnioski jakie wyciągnięto z badania pokazują, że dla zachowania stabilności finansowej model oparty na ryzyku powinien w swojej konstrukcji uwzględniać kilka wskaźników, gdyż wtedy ocena tego ryzyka będzie bardziej obiektywna, a profil ryzyka banku bardziej adekwatny. Przyjęcie modelu opierającego się na jednym wskaźniku skutkuje bowiem dużym zróżnicowaniem parametru  $\beta_i$ , w zależności od tego, jaki wskaźnik weźmie się pod uwagę. Może to rodzić problemy w wyborze wskaźnika najbardziej adekwatnie oceniającego ryzyko. Pozostawienie tej kwestii do wyłącznej decyzji państwom członkowskim mogłoby skutkować różnicami w obciążeniach poszczególnych systemów, co byłoby niesprawiedliwe.



## Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja wybranych problemów dotyczących skuteczności systemów gwarantowania depozytów. Omówiono tu niestandardowe instrumenty wprowadzone przez systemy w odpowiedzi na globalny kryzys finansowy. Dużą uwagę poświęcono również analizie wybranych miar efektywności systemów gwarancyjnych oraz kwestiom finansowania systemów przez pryzmat modelu finansowania uwzględniającego ryzyko generowane przez uczestników tych systemów.

**Słowa kluczowe:** systemy gwarantowania depozytów, sieć bezpieczeństwa finansowego, efektywność, model finansowania

## Abstract

The aim of the article is to discuss selected problems connected with the effectiveness of deposit guarantee schemes. The article presents non-standard policy instruments introduced by selected systems in response to the global financial crisis. Considerable attention was devoted to the analysis of DGS effectiveness measures and the funding issues through the perspective of a risk-based funding model.

**Key words:** deposit guarantee schemes, financial safety net, efficiency, funding model

## Bibliografia

- Bankscope, World Banking Information Source.
- Basel Committee on Banking Supervision, International Association of Deposit Insurers, *Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems*, 2009.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/14/WE z dnia 11 marca 2009 r. zmieniająca dyrektywę 94/19/WE w sprawie systemów gwarancji depozytów w odniesieniu do poziomu gwarancji i terminu wypłaty.
- European Commission Joint Research Centre, *Possible models for risk-based contributions to EU*, 2009.
- European Commission. Directorate General JRC Joint Research Centre, *Investigating the efficiency of EU Deposit Guarantee Schemes*, 2008.
- Financial Stability Board: *Thematic Review on Deposit Insurance Systems. Peer review Report*, 2012.
- Forum Obywatelskiego Rozwoju, Dyrektywa Unii Europejskiej Systemy Gwarancji Depozytów, Analiza z dnia 11.10.2010 r.

- International Monetary Fund, *Financial Sector Assessment Program. Deposit Insurance Technical Note*, IMF Country Report 2013, nr 13/66.
- Larosiere de J., *The High Level Group of Financial Supervision in EU*, Brussels 2009.
- Mika A., *Stabilność finansowa a nowe międzynarodowe wyzwania wobec systemów gwarantowania depozytów*, Studia i prace Kolegium Zarządzania i Finansów Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, 2013, Zeszyt nr 128.
- Projekt Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie systemów gwarantowania depozytów, KOM (2010) 368.
- Schich S., *Expanded Guarantees for Banks: Benefits, Costs and Exit issues*, Financial market trends, OECD 2009.
- Szewczyk Ł., *Changes in the deposit guarantee schemes as a consequence of the global financial crisis*, [w:] *Challenges, Research and Perspectives. Trust in social, economic and financial realtions*, red. G. Hofbauer und Collegen, European Research and Working Group, Uni-edition GmbH, Berlin 2015.
- Szewczyk Ł., *Recent developments in deposit insurance from EU perspective*, „Corporate Ownership and Control” 2015, Vol. 12, issue 4.
- The Banker Database  
[www.iadi.org/docs/cprevised2014nov.pdf](http://www.iadi.org/docs/cprevised2014nov.pdf)